

jednu stránku, jako je tomu například v novinách, diskuzních fórech nebo zákaznických recenzích na internetu.

Kritérium „zdroj“ v šetření PISA 2018 nahrazuje rozlišení mezi „soubory textů“ a jinými „formáty textů“, které se používalo v předchozích cyklech.

Struktura textu a navigace

Digitální zařízení mohou mít různě velké obrazovky, od displejů mobilních telefonů, které jsou menší než tradiční kartotékové lístky, po velké monitory, na nichž může být současně otevřeno několik oken. V době vytváření tohoto koncepčního rámce měly standardní monitory stolních počítačů nebo notebooků o velikosti 15 či 17 palců rozlišení 1024 × 768 pixelů, což při běžné velikosti písma umožňuje zobrazit necelou polovinu stránky A4, tedy poměrně krátký text. Elektronické texty však obsahují řadu různých nástrojů, jejichž prostřednictvím se v nich uživatelé mohou pohybovat. Mezi tyto nástroje patří nejen běžná rolovací lišta, záložky či nástroje pro zvětšení, zmenšení a posouvání textu na obrazovce, ale i sofistikovanější nástroje umožňující pohyb mezi jednotlivými částmi textu, jako například menu, interaktivní obsah či vložený hypertextový odkaz. Mnohé studie potvrzují, že k práci s elektronickými texty jsou zapotřebí specifické dovednosti (OECD, 2011b; Rouet, Vörös, & Pléh, 2012). Proto je důležité hodnotit schopnost čtenářů zacházet s texty, které obsahují velké množství navigačních nástrojů.

V šetření PISA 2018 se rozlišuje mezi *statickými* texty, které jsou strukturovány lineárně a navigační nástroje se v nich vyskytují jen zřídka (typickým příkladem je jedna či několik stránek textu, které následují po sobě), a *dynamickými* texty, které mají nelineární strukturu a navigační nástroje se v nich objevují častěji. Přitom není podstatný absolutní počet navigačních nástrojů, ale jejich hustota, tj. množství vzhledem k celkové délce textu.

Zbývající dvě kritéria pro klasifikování textů – formát a typ textu – jsou v prakticky nezměněné podobě převzata z předchozí verze koncepčního rámce.

Formát textu

Důležitým kritériem pro třídění textů, které se objevilo již v koncepčním rámci šetření PISA 2000, je rozlišení textů souvislých a nesouvislých. Souvislé texty se skládají z vět, které jsou uspořádány do odstavců. Ty mohou být seskupeny do ještě obsáhlejších útvarů, jako jsou kapitoly nebo celé knihy. Nesouvislé texty mají nejčastěji podobu nejrůznějších seznamů. V souvislých i nesouvislých textech se často vyskytují i jiné než textové objekty, například obrázky, grafické prvky, videa, animace či zvukové soubory. Při hodnocení čtenářské gramotnosti v šetření PISA není netextovým objektům věnována samostatná pozornost, mohou však být přítomny jako součást textů. Z praktických důvodů jsou využívány především obrázky a grafické prvky.

Souvislé texty

Souvislý formát mají například novinové články, eseje, romány, povídky, recenze či dopisy, ať už v tištěné, nebo v elektronické podobě (např. na monitoru počítače nebo na čtečce). Struktura souvislých textů je dána jejich rozčleněním do vět a odstavců, které jsou od sebe vizuálně odděleny interpunkčními znaménky a mezerami. Souvislé texty mají obvykle hierarchickou strukturu, jež je naznačena nadpisy, které čtenáři pomáhají zorientovat se v textu. Nadpisy jsou záchytné body ukazující hranice uvnitř textu (např. začátek nové kapitoly). Vyhledávání informací v textu může být usnadněno použitím různých velikostí písma, kurzivy, tučného písma, rámečků apod. Využívání typografických a formátovacích vodítek čtenářem je důležitá dovednost, jež svědčí o jeho efektivním čtení. Informace